

Vocabulari de Penarroja (Baix Aragó), per M. PALLARÈS.

A

adés, adv. : ara fa poc.
afant, m. : afany, tribulació.
aladre, m. : arada.
albada, f. : música que toca a la primera hora del matí.
albenc, m. : forat o escletxa de les roques.
alifara, f. : menjada acompanyada de disbauxa i divertiment.
apegar, v. : comanar-se una malaltia d'altra persona.
asclar, v. : estellar la llenya o altra cosa sòlida.
aubelló, m. : desaiguador o claveguera.
averia, f. : el gallinam i tota classe de bestiar domèstic.

B

bacó, m. : porc; xorc.
bada, f. : escletxa.
baló, *balons*, m. : pantalons curts, molt usats.
bardissa, f. : esbarzers i mates punxants que es posen damunt les parets, estables, coberts, etcètera.
bàssia, f. : gaveta de fusta que

serveix als paletes per a preparar el ciment, guix, etc., i als pagesos per a donar menjar als porcs.

bassiol, m. : tronc de fusta buidat del mig que serveix d'abeurador al bestiar.

batolla, f. : 1. Barra per a fer caure les nous, ametlles, etc. 2. Instrument per a batre els llegums.

batollar, v. : 1. Fer caure les nous, ametlles, etc. 2. Batre els llegums fent caure el gra i aixafant la palla.

bellota, f. : gla.

bocinada, f. : cop, bufetada, etc.

borboll, m. : l'ebullició de l'aigua en els saltants i revolts.

borralló, m. : 1. Tros de llana o d'estopa separat del borriol. 2. Volva grossa de neu.

bos, m. : el morrió dels gossos.

botja, f. : nom genèric per a anomenar les mates petites, com l'espígol, la farigola, etc.

C

cabals, m. : béns, riquesa, benestar.

calcigar, v. : trepitjar amb els peus.
canalobre, m. : estalactita de glaç que es forma pels saltants d'aigua quan glaça molt.
canella, f. : aixeta.
cantal, m. : pedra o roc.
canut, m. : canó de posar agulles.
caramanyola, f. : carabassa vi-nera.
carassa, f. : careta de disfres-sar-se.
cardar, v. : pentinar llana.
carronya, f. : persona o cosa do-lenta o roïna.
cartró, m. : petita canastra de vimets.
catxo, adj. : baix, acotat. Es diu d'un sostre i d'una persona que camina esquena-plana.
cimal, m. : cada una de les branques de l'arbre que neixen del tronc.
còdol, m. : pedra cantelluda.
cofi, m. : esportí d'espart que serveix per a posar la pasta de les olives moltes que s'ha de destinar a la premsa.
convoiar, v. : tractar amb molta amabilitat una persona.
cormull, m. : la quantitat de gra compresa del ras de la mesura per amunt.
cremaller, m. : graella per a posar les teies de fer llum.
curro, adj. : 1. Esguerrat a qui falta una mà o un braç. 2. Per-sona presumida.

D

desjunyir, v. : treure del jou les mules i els bous.
desgana, f. : falta de gana; pèrdua dels sentits per defalliment.
devesa, f. : lloc destinat a pastura del bestiar.
dula, f. : ramada de bèsties d'una mateixa espècie, formada pels caps de bestiar de cada casa que juntament van a pasturar a l'ampru.
dur, m. : espès, atapeït.

E

eix! : interjecció per a significar fàstic.
eli! eli!, interjecció : així, així; a poca diferència.
emborollar, v. : embullar, embo-licar, destorbar.
engordir, v. : engreixar.
engorjar, v. : fer menjar per força.
enrunar, v. : cobrir amb terra alguna cosa.
enze, m. : animal tomany.
eri, adj. : encarcerat de fred.
escull, m. : bon aspecte. «Fa bon escull» : està sa i té salut.
escullós, adj. : fi, sa, de bona presència i bon color.
espill, m. : mirall.
espiralat, adj. : espitregat; que va amb el pit descobert.
eu! : interjecció antiga molt usada.

F

- facilon*, adj. : fanfarró, presu-
mit.
faldetes, f. : faldilles.
falòria, f. : mentida, engany.
fallo, adj. : enutjat.
fenàs, m. : fanal, classe d'herba.
feram, m. : mot per a insultar
una persona.
folia, f. : 1. Tonteria, ximplesa.
2. Quarteta que es canta men-
tre es balla.
forro, adj. : anar... : anar sense
càrrega.

G

- gaita*, f. : instrument semblant
al sac de gemecs, però sense
sac.
gandaia, f. : ret, còfia.
garriga, f. : bosc de carrascots
o alzines petites.
garrut, adj. : garrell.
gavarnera, f. : roser bord.
gel, m. : aigua glaçada.
gema, f. : rovell de l'ou.
gom, adj. : ple.
goró, adj. : gras.
granera, f. : escombra.
grupa (anar a la) : muntar un
home i una dona en una caval-
cadura.

J

- joquer*, m. : lloc on dormen les
gallines i altres aus.
jou, m. : 1. Instrument de fusta

que es posa al coll del parell
quan llaura. 2. El vel que es
posa als nuvis quan es casen.

- jupa*, f. : gec.
justador, m. : l'armilla.

LL

- llanda*, f. : llauna.
llavar, f. rentar la roba.
llenç, m. : tela de cànem.
llépol, adj. : llaminer.
lleus, m. : pulmons.
llord, adj. : brut, bonyegut, mal
treballat.

M

- malesa*, f. : dolenteria.
malfarjat, adj. : mal endreçat.
manducar, v. : menjar.
mano, m. : germà. S'aplica de
petit a gran.
manoll, m. : ram de flors o d'al-
tra cosa que s'aguanta amb
la mà.
manyós, adj. : intel·ligent, indus-
triós.
massetja, f. : fona.
milorxa, f. : grua.
moixó, m. : ocell petit.
moragues, f. pl. : olives cuites al
caliu.
morca, f. : solatge de l'oli.

P

- peüc*, m. : mitjó que sols tapa el
peu.

picaport, m. : anella de picar a la porta.

pigota, f. : verola.

pimpollada, f. : bosc o extensió de pins joves i ufanosos.

pitança, f. : cada un dels menjars que es donen en l'àpat.

priló, m. : columna o pedestal que sosté alguna creu de terme o alguna imatge.

Q

quera, f. : corc que destrueix la fusta.

quimera, f. : mania.

R

rabosa, f. : guineu.

ras, adj. : llis, desembarassat.
«Passar la nit al ras.»

recapte, m. : tota classe de menjars i viandes.

renc, m. : rengle.

reuca, f. : filera de rossins o muls lligats l'un a la cua de l'altre.

ribàs, m. : marge.

romer, m. : romaní.

S

sadurítja, f. : sajulida.

saurí, m. : persona que falsament diu que veu ço que està ocult, encara que sigui sota terra, mentre no ho cobreixi roba blava.

sem, adj. : dessubstanciat, defectuós; fruita que ha perdut el suc, el color i el gust.

sonrós, adj. : mandrós.

sus! : crit per a esquivar els gossos.

sutja, f. : l'engrut de la llana.

T

taleca, f. : saca, sac, sarró.

tany, m. : cada una de les estelles en què es parteix el tronc amb la dextral.

teca, f. : porqueria.

toll, m. : sot i dipòsit d'aigua que es forma en els rius.

tort, m. : borni.

totxo, m. : garrot, bastó, boscall.

V

verdanc, m. : rebrot llarg i prim de l'arbre.

verga, f. : vara o bastó llarg, prim i flexible que es fa dels rebrots d'arbres o verdancs.

vespra, f. : vigília d'una festa.

vesprada, f. : el temps que va del migdia al vespre.

X

xarc, m. : bassal.

xec, m. : noi.

xixa, f. : carn.

xorlo, adj. : mal vestit.